

MONITORING A STRÁŽENIE HNIEZDNYCH LOKALÍT DRAVÝCH VTÁKOV

1. Stručná sumarizujúca charakteristika projektu (max. 10 riadkov):

Predmetom projektu je **vykonávanie strážnych služieb dobrovoľníckymi skupinami** pri ochrane prírody a krajiny v Národnom parku Malá Fatra s dôrazom **na ochranu dravých vtákov** (orol skalný, sokol sťahovavý ad.) **proti vykrádaniu a rušeniu**. Túto činnosť vykonávame v súčinnosti so Správou Národného parku Malá Fatra už 17 rokov bez nároku na odmenu a prevažne na vlastné náklady. Každý rok vkladajú členovia klubu (cca 15 dobrovoľných strážcov) do tejto činnosti viac ako 30 000 Sk (1 000,- EUR). Za túto činnosť bol náš klub ocenený napr. v roku 2001 organizáciou Ford Conservation and Environmental Grants Programme a v rokoch 2003 a 2006 riaditeľom Štátnej ochrany prírody SR. Naša činnosť bola publikovaná v množstve časopisov, televízii i rozhlase (viď ďalší text). **Predmetom žiadosti o grant je materiálna podpora dobrovoľníkov.**

2. Východisková situácia, stav pred začatím projektu:

Na konci minulého storočia, ale aj v súčasnosti je zistených veľa prípadov vyberania vajec alebo mláďat z hniezd, ako i strieľanie mláďat a dospelých vtákov a tiež likvidácia otrávenými návnadami.

Vykrádanie hniezd

Vykrádanie hniezd dravých vtákov patrí k závažným faktorom znižujúcim početnosť ich populácie. Každoročne sú zaznamenávané prípady ukradnutých znášok alebo mláďat. Tie sú potom nelegálne predávané do rôznych chovov alebo na sokoliarske účely. Ešte v roku 2000 malo jedno mláďa orla skalného cenu na čiernom trhu okolo 400 000,- Sk. Spôsobená škoda je trestným činom, za ktorú boli niektorí vykrádači odsúdený na nepodmienečný trest odňatia slobody.

Otrávené návnady

Medzi nelegálne aktivity patrí aj vykladanie otrávených mäsitých návnad na likvidáciu takzvanej škodnej zveri. Na takéto návnady prilietajú dravé vtáky, ktoré hlavne v období s nedostatkom potravy s obľubou konzumujú uhynuté zvieratá. Po skončení takejto návnady často krátko hynú priamo na mieste. K otrávam tiež dochádza po skončení hľadavcov otrávených pri ich nelegálnej likvidácii poľnohospodármi.

Pytliactvo

Ako smutný príklad z dávnej minulosti môže poslúžiť 41 preparovaných orlov skalných z Oravy z rokov 1861 - 1902, alebo terchovský lesník Fuchs, ktorý počas svojho 31 - ročného pôsobenia vo Vrátnej ulovil 28 starých orlov skalných, čiastočne priamo na hniezde, vo väčšej miere v železách. Bohužiaľ, aj v súčasnosti sú často registrované prípady zastrelených orlov, dokonca bol zaznamenaný aj prípad zastrelenia mláďaťa na hniezde na východnom Slovensku.

Vyrušovanie na loviskách a hniezdiskách

Budovanie lesných ciest, chatových oblastí a stredísk cestovného ruchu v horských oblastiach, ako i rozvoj horskej turistiky či paraglajdingu a spolu s tým súvisiace prenikanie človeka do posledných zachovalých častí prírody, je dôvodom na opustenie takýchto lokalít. Veľmi vážnym ohrozením sú lesné práce v blízkosti hniezd, ktoré sú príčinou vyšších strát počas hniezdenia. Taktiež sú zaznamenávané prípady opustenia znášky spôsobené amatérskymi filmármi a fotografmi.

Stípy smrti

Stípy 22 kV elektrického vedenia tvaru "T" predstavujú vážnu ekologickú hrozbu. Každý rok v dôsledku kolízie s vedením vysokého napätia hynie veľké množstvo vtákov rôznych druhov, vrátane orlov skalných. K úrazu elektrickým prúdom dochádza v momente, keď vták prepojí krídlami alebo nohami vodič so železnou konzolou. Vtedy jeho telom prechádza elektrický prúd a vzniká výboj, ktorý buď vtáka ihneď usmrťí alebo zmrzačí, na následky čoho potom hynie.

3. Cieľ (ciele) projektu:

Hlavným cieľom projektu je zabrániť v súčinnosti s profesionálnymi pracovníkmi ochrany prírody vyrušovaniu a vykrádaniu hniezdných lokalít dravých vtákov dobrovoľníckymi skupinami z členov nášho klubu. Tento cieľ dosiahnuť:

- monitoringom hniezdných lokalít,
- fyzickým strážením v hniezdných lokalitách,
- osvetovou činnosťou medzi osobami vstupujúcimi na hniezdnu lokalitu,
- sledovaním podozrivých osôb a v prípade potreby ich zadržaním v súlade so Zákonom č. 543/2002 Z.z. z 25. júna 2002 o ochrane prírody a krajiny.

4. Podrobný obsah projektu:

Monitoring a stráženie dravých vtákov, medveďov, rysov ad. zvierat a rastlín vykonávajú členovia nášho klubu už od roku 1992. Strážne služby vykonávajú 1-2 členné hliadky v denných službách. Za túto dobu nadobudli množstvo skúseností z praktickej činnosti pri ochrane prírody so zameraním na monitoring a stráženie hniezdných lokalít dravých vtákov. Podarilo sa podstatne obmedziť vyrušovanie a krádeže vajíčok a mláďat v strážených lokalitách, ktorých lokalizácia, ale nemôže byť predmetom zverejnenia. Každodenne v dennej aj nočnej dobe prichádzajú naši členovia do kontaktu s krásou, ale aj nebezpečenstvom prírody (mráz, sneh, vietor, dážď, veľké dravce a pod.), ale predovšetkým s ľudskou chamtivosťou a poškodzovaním prírodných krás a jej vzácností. Za 17 rokov sa nám podarilo, často za dramatických okolností, uchrániť hniezdiace dravé vtáky proti vykradnutiu. To je možné považovať za mimoriadny úspech. Hodnoty, ktoré sa nám podarilo uchrániť sa nedajú finančne vyjadriť. Za uvedené obdobie sme v teréne strávili stovky dní a tisíce hodín za skromnej podpory Správy NP MF a KÚ ŽP, ktoré môžu našu činnosť potvrdiť a doložiť. **Väčšinu nákladov znášajú strážcovia z vlastných prostriedkov** (doprava, PHM, stany, spacie vaky, zimná výstroj a výzbroj, ďalekohľady, čelové lampy, variče, strava, spojenie a pod.). Naše skúsenosti boli zverejnené v tlači, televízii a rozhlase. V rámci projektu bude vykonané školenie a poučenie dobrovoľných strážcov zakončené predĺžením ich činnosti v preukaze dobrovoľného strážcu prírody a vyhodnotenie strážnych služieb pracovníkmi správy národného parku.

5. Cieľová skupina projektu:

Dobrovoľníci z radov členov Klubu turistov a horolezcov JAVORNÍK, podieľajúci sa na monitoringu dravých vtákov a ich strážení proti vyrušovaniu a vykrádaniu, vrátane ďalších sprievodných činností. Zoznam dobrovoľníkov vid' bod 9.

6. Očakávané kvalitatívne výsledky projektu (prínos projektu):

Eliminácia rušenia dravých vtákov pri hniezdení na území národného parku Malá Fatra. Eliminácia krádeží vajíčok a mláďat dravých vtákov na území národného parku Malá Fatra.

Zvýšenie povedomia turistickej verejnosti o výskyte dravých vtákov na území národného parku Malá Fatra a dôležitosti ich miesta v prírode pri kontakte s dobrovoľníkmi.

7. Očakávané kvantitatívne - merateľné výsledky projektu (konkrétne počty zapojených, počty zrealizovaných výsledkov a pod.):

Očakávame vykonanie cca 40 strážnych služieb pri nižšie uvedených činnostiach.

Predmetom stráženia budú:

- 3 hniezdne lokality dravých vtákov v NP Malá Fatra,
- 2 turistické chodníky uzatvorené v dobe hniezdenia vtáctva (Obšivanka a Veľký Rozsutec)
- monitoring výskytu veľkých dravcov v lokalitách určených Správou národného parku Malá Fatra.

8. Časový harmonogram projektu (stručne charakterizujte kľúčové aktivity v jednotlivých mesiacoch):

V roku 2009 sa bude monitoring a stráženie vykonávať od 1.4. do 30.11. podľa pokynov a potrieb Správy Národného parku Malá Fatra. Stráženie a monitoring sa bude vykonávať fyzickým strážením osobami s využitím technických prostriedkov.

Strážne služby budú zabezpečovať 1-2 členné hliadky v denných službách. Súčasťou služieb bude:

- monitoring a stráženie hniezdnych lokalít orlov skalných a sokolov sťahovavých (1.4.-30.6.),
- dodržiavanie uzávery turistických chodníkov na uvedené lokality v dobe hniezdenia vtákov 1.4.-30.6.,
- monitoring medveďa hnedého a iných veľkých dravcov (november v dobe so snehovou pokrývkou pred zaľahnutím zvierat),
- kontrola nedovoleného zberu chránených rastlín (trvale pri výkone vyššie uvedených služieb).

9. Partneri projektu (organizační, mediálni, sponzori):

Štátna ochrana prírody SR

Správa národného parku Malá Fatra

Žilinský večerník

Fyzické a právnické osoby - poskytovatelia 2% z odvedenej dane na činnosť klubu.

10. Spôsoby komunikácie projektu (tlačoviny, TV, rozhlas, iné):

Medializácia projektu bude ponúknutá po súhlase Správy národného parku Malá Fatra s uverejnením informácií o lokalitách stráženia.